

เรื่อง “ความรุนแรงไร้พรมแดนของผู้ลี้ภัยข้ามชาติ: กรณีศึกษาชาวอุยกูร์จากซินเจียง”

Borderless Violence Involving Transnational Migrants: The Case Study of the Uighur from Xinjiang

สุชาติ เศรษฐมาลินี¹

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยพายัพ

บทคัดย่อ

ในช่วง 3-4 ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีลักษณะพิเศษจากการกระทำของกลุ่มคนที่เป็นผู้ลี้ภัยข้ามชาติ คือ ชาวฮูยกู๋ จากมณฑลซินเจียง ประเทศจีน และเป็นความรุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทยจากเหตุการณ์ระเบิดที่ย่านราชประสงค์ ใจกลางกรุงเทพมหานคร ซึ่งถึงแม้ว่ายังคงอยู่ในขั้นตอนของคดีความ แต่ผู้ต้องหาที่ถูกจับล้วนเป็นชาวฮูยกู๋ และเหตุการณ์การทำลายสำนักงานของสถานกงสุลไทยในต่างประเทศประจำกรุงอิสตันบูล ประเทศตุรกี เหตุการณ์ความรุนแรงดังกล่าวสร้างความฉงนงงววยให้กับประชาชนไทยโดยทั่วไปว่า ชาวฮูยกู๋เป็นใคร มาจากไหน ทำไมถึงมาก่อความรุนแรงในประเทศไทย ดังนั้นบทความวิจัยชิ้นนี้ต้องการศึกษาเพื่อตอบคำถามดังกล่าว รวมทั้งเพื่อแสวงหาแนวทางเชิงนโยบายในการปฏิบัติต่อผู้อพยพข้ามชาติอย่างเหมาะสมต่อไป งานศึกษาวิจัยนี้พบว่า ชาวฮูยกู๋ เป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์เป็นของตนเองมายาวนานหลายพันปี ต่อมาภายหลังพวกเขาได้รับผลกระทบจากนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลจีนที่จำกัดสิทธิเสรีภาพในการปฏิบัติทางศาสนา การถูกเลือกปฏิบัติ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนตลอดจนการช่วงชิงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและทรัพยากรในพื้นที่ จึงสร้างความไม่พอใจให้กับชาวฮูยกู๋บางกลุ่มจนพยายามก่อการต่อต้านรัฐบาลกลางของจีนและอพยพหลบหนีไปยังประเทศอื่นๆ ประเทศไทยจึงกลายเป็นเป้าหมายเพื่อเป็นทางผ่านของชาวฮูยกู๋อพยพ ดังนั้น รัฐบาลไทยจำเป็นต้องดำเนินมาตรการที่เหมาะสมเพื่อรักษาสมดุลในการปฏิบัติต่อคนกลุ่มนี้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อนและกระทบผลประโยชน์แห่งชาติในระยะยาวต่อไป

คำสำคัญ : ความรุนแรง ผู้อพยพ ฮูยกู๋ และซินเจียง

ABSTRACT

Over the past few years, Thailand has been experiencing a number of violent incidents involving transnational migrants, including the Uighur from Xinjiang, China. The violence has taken place both in Thailand and elsewhere. The violent incident in Thailand was the explosion in the Ratchaprasong area, which lies in the heart of Bangkok. The case on this incident is still in the process of legal action against the accused, who are all Uyghur. The violence outside Thailand was the destruction of the Consulate-General office of Thailand in Istanbul, Turkey. This incident still remains puzzling to the Thai people in general: who are the Uyghur? Where did they come from? Why did they commit violence in Thailand? This research article aims to answer those questions, and also to find appropriate ways to deal with transnational migrants. The study found that the Uighur people have a history of their own for thousands of years. Later, they were adversely affected by various policies of the Chinese government, such as those restricting the freedom of religious practice, imposing discrimination, violating human rights, and also exploiting the economic and resource interests in the area. The Uighur have thus been so unhappy, and some of them have tried to resist the Chinese central government and moved to other countries. Thailand has become a target country being used by the Uighur migrants as a passage to some other countries. Therefore, the Thai government needs to take appropriate measures to maintain a balance in the treatment of this group to avoid complications which may affect the country's long-term national interests.

Keywords: violence, immigrant, Uyghur, Xinjiang

บทนำ

ชาวอุยกูร์เป็นชนชาติที่มีรากเดิมเป็นคนเติร์กซึ่งเป็นชนชาติขนาดใหญ่ที่สุดเป็นอันดับ 5 ของชนกลุ่มน้อยในประเทศจีน และเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่สุดในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน คือ มณฑลซินเจียง ชาวอุยกูร์ส่วนหนึ่งมีความมุ่งมาดปรารถนาที่จะสร้างรัฐที่แยกเป็นอิสระจากจีน เรียกว่า เตอร์กิสถานตะวันออก (East Turkistan หรือ East Turkistan) เพื่อยืนหยัดรักษาอัตลักษณ์อุยกูร์ ซึ่งสร้างความไม่พอใจแก่รัฐบาลจีนจนต้องการหยุดขบวนการเคลื่อนไหวของชาวอุยกูร์ที่ต้องการแยกเป็นรัฐอิสระจากจีน (Yu-Wen Chen 2010)

ในเดือนมีนาคม 2557 ชาวอุยกูร์ประมาณ 300 กว่าคน ได้หลบหนีเข้าประเทศไทย และรัฐบาลจีนได้เรียกร้องให้รัฐบาลไทยส่งบุคคลเหล่านี้กลับไปยังประเทศจีนโดยอ้างว่าบุคคลเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกฎหมายในประเทศจีน รัฐบาลไทยได้ขอให้ฝ่ายจีนดำเนินการส่งหลักฐานการกระทำความผิดและการพิสูจน์สัญชาติให้แก่ฝ่ายไทยพิจารณา ก่อนที่จะดำเนินการส่งตัวให้ฝ่ายจีนต่อไป ต่อมาในวันที่ 29 มิถุนายน 2558 รัฐบาลไทยได้ตัดสินใจส่งชาวอุยกูร์จำนวน 172 คน ให้กับรัฐบาลตุรกี ซึ่งได้รับบุคคลเหล่านี้ไปตั้งถิ่นฐานในตุรกีเรียบร้อยแล้ว และเมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 รัฐบาลไทยได้ตัดสินใจส่งชาวอุยกูร์ จำนวน 109 คน หลังจาก รัฐบาลอ้างว่าฝ่ายรัฐบาลจีนได้ส่งหลักฐานการกระทำความผิดและการพิสูจน์สัญชาติให้กับฝ่ายไทยแล้ว (กระทรวงการต่างประเทศ 2558, หน้า ก)

ภายหลังรัฐบาลไทยตัดสินใจส่งตัวชาวอุยกูร์ออกไปจากประเทศไทยเพื่อให้กลับไปยังประเทศจีน องค์การข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) และองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ รวมทั้งกระทรวงการต่างประเทศตุรกีและสหรัฐอเมริกาต่างได้ตำหนิประเทศไทยถึงการส่งตัวชาวอุยกูร์กลับประเทศจีน ด้วยเห็นว่าการกระทำความผิดกล่าวอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องหลักการห้ามผลักดันไปเผชิญอันตราย (refoulement) เพราะชาวอุยกูร์อาจถูกกระทำอย่างไม่ได้

รับความยุติธรรมและอาจเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรัฐบาลจีน

และภายในวันเดียวกัน คือ วันที่ 9 ก.ค. 2558 สถานกงสุลใหญ่กิตติมศักดิ์ ณ นครอัสตันบูล ถูกกลุ่มคนจำนวนหนึ่งบุกรุกเข้าไปในสำนักงาน มีการทำลายประตูและสิ่งของ เหตุการณ์นี้เป็นการแสดงออกถึงความไม่พอใจต่อการดำเนินการของไทยในเรื่องชาวอุยกูร์ และทางกงสุลไทยในอัสตันบูลขอให้คนไทยทุกคนระวังตัว หลีกเลี่ยงการกล่าวถึงหรือโต้เถียงใดๆ ในเรื่องนี้ และติดตามข่าวสารจากสถานเอกอัครราชทูตอย่างใกล้ชิด (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงอังการา 2558) ในขณะเดียวกัน มีร้านอาหารของชาวจีนในตรุกีถูกทำลาย และมีนักท่องเที่ยวชาวเกาหลีที่มาเที่ยวย่านประวัติศาสตร์ในกรุงอัสตันบูลถูกทำร้ายด้วยความเข้าใจผิดว่าเป็นชาวจีน (Lefevre, Amy Sawitta and Yesim Dikmen 2015) จนในที่สุดได้นำสู่เหตุการณ์ความรุนแรงในประเทศไทยในวันที่ 17 สิงหาคม 2558 ได้เกิดเหตุระเบิดขึ้นที่บริเวณศาลพระพรหม แยกราชประสงค์แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนหนึ่งและบาดเจ็บจำนวนหลายราย จนได้นำสู่การจับกุมผู้ต้องสงสัยชาวอุยกูร์หลายคนที่เกี่ยวข้องกับการวางระเบิดดังกล่าว (กระทรวงการต่างประเทศ 2558 , หน้า ข)

เหตุการณ์ความขัดแย้งที่ได้นำสู่ความรุนแรงในหลายรูปแบบและหลายสถานที่อันเป็นปฏิกิริยาที่มีต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลไทยต่อผู้อพยพลี้ภัยเข้าเมืองชาวอุยกูร์นั้น นับเป็นกรณีที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อสังคมไทยจะได้เข้าใจถึงความซับซ้อนของปัญหาผู้อพยพและจะมีการเตรียมมาตรการให้รอบคอบในการเผชิญกับผู้อพยพลี้ภัยในลักษณะดังกล่าวอีกได้ในอนาคตในท่ามกลางโลกที่มีการไหลเวียนของผู้คนได้อย่างรวดเร็วถึงกันในปัจจุบัน

ดังนั้น บทความนี้ต้องการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของชนชาวอุยกูร์และสาเหตุสำคัญที่กดดันให้ชาวอุยกูร์ต้องอพยพลี้ภัยออกนอกประเทศ

ตลอดจนรูปแบบการจัดการที่เหมาะสมต่อคนเหล่านี้อย่างไร ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศเป้าหมายและทางผ่านของอพยพลี้ภัยหลายกลุ่มในช่วงที่ผ่านมา จะได้มีนโยบายและมาตรการต่างๆ ที่รอบคอบและรัดกุมในการปฏิบัติต่อคนกลุ่มนี้เพื่อไม่ให้เกิดการสร้างความโกรธเกลียดจนอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความรุนแรงได้อีกในอนาคต

ประวัติความเป็นมาของชาวอุยกูร์

อุยกูร์ หรือ อุยกอร์ มีความหมายถึง “ความเป็นหนึ่ง” หรือ “พันธมิตร” เป็นชนชาวเติร์ก ชื่ออุยกูร์ปรากฏขึ้นตั้งแต่ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากบันทึกแสดงว่าชนชาวอุยกูร์มีประวัติศาสตร์มายาวนานกว่า 4,000 ปี ในดินแดนเติร์กิกิสถานตะวันออกตามแนวเส้นทางสายไหม ชาวอุยกูร์มีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกและได้พัฒนาวัฒนธรรมเฉพาะของตน มีชาวอุยกูร์ประมาณ 11 ล้านคน อาศัยอยู่แถบบริเวณทะเลทรายทะเลทรายคาซัคสถานในจีนเจียง พวกเขามีสันติภาพที่ใช้ภาษาเติร์กตะวันออก ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าภาษาอุยกูร์โดยชนชาวอุยกูร์จะประกอบอาชีพทางการเกษตรและการค้าขนาดเล็กเป็นหลัก วัฒนธรรมและภาษาพูดจะคล้ายคลึงมากกับชาวอุซเบก

ชนชาวอุยกูร์ในเติร์กิกิสถานตะวันออกรักษาความเป็นอิสระและความรุ่งเรืองจนกระทั่งถูกจักรวรรดิแมนจูเข้ารุกรานในภูมิภาคนี้ในปี ค.ศ. 1876 ภายหลังการสู้รบอย่างนองเลือดเป็นระยะเวลา 8 ปีเต็ม ผู้ปกครองอาณาจักรแมนจูได้เข้ายึดครองเติร์กิกิสถานตะวันออกและเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “ซิน เจียง” หมายถึง “ดินแดนใหม่” หรือ “ชายแดนแห่งใหม่” ในปี ค.ศ. 1884 ต่อมาภายหลังราชวงศ์แมนจูถูกโค่นล้มโดยรัฐบาลชาตินิยมจีนในปี ค.ศ. 1911 ดินแดนเติร์กิกิสถานตะวันออกก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลชาตินิยมจีน ต่อมาในปี ค.ศ. 1933 ชาวอุยกูร์ในทางตอนใต้ของเติร์กิกิสถานตะวันออกได้จัดตั้งสาธารณรัฐอิสลามเติร์กิกิสถานตะวันออกขึ้น ต่อมา

ในปี ค.ศ. 1949 พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้เข้ายึดเติร์กิสถานตะวันออก และในปี ค.ศ. 1955 จีนคอมมิวนิสต์ได้ประกาศอย่างเป็นทางการในการจัดตั้ง “เขตปกครองตนเองซินเจียงชนชาติอุยกูร์” (the Xinjiang Uyghur Autonomous Region)

ภายหลังการปฏิวัติของเหมาเจ๋อตุง เมื่อปี ค.ศ. 1949 ประเทศจีนได้แบ่งชาวจีนออกเป็นชนชาติต่างๆ ทั้งหมด 56 ชนชาติ (nationality) ซึ่งในจำนวนนี้มีชนชาติที่เป็นมุสลิมจำนวน 10 ชนชาติ ดังนั้น ชนชาติอุยกูร์ คือหนึ่งในสิบของชนชาติมุสลิมในประเทศจีน คำว่า “ชนชาติ” มาจากภาษาจีนว่า “หมินจู” (minzu) คำๆ นี้เพิ่งถูกกล่าวถึงในภาษาจีนเป็นครั้งแรกเมื่อศตวรรษที่ 20 นี้เอง โดยมีที่มาจากภายหลัง ดร.ซุนยัตเซ็น ได้โค่นล้มระบอบราชวงศ์ของจีนลงในปี ค.ศ. 1911 แนวคิด “หมินจู” เป็นแนวคิดที่ ดร.ซุน ยัตเซ็น นำเข้าและได้รับอิทธิพลจากอุดมการณ์ชาตินิยมที่ฝังรากมายาวนานในสังคมญี่ปุ่นที่เรียกว่า “หมินโจกุ” โดยท่านเห็นว่าหากขบวนการชาตินิยมจีนจะเป็นจริงขึ้นมาได้นั้นจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์อย่างถอนรากถอนโคนระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองที่ได้ยืดยาวมาในสังคมจีน หรืออาจเข้าใจได้ในทางยุทธวิธีก็คือว่า ดร.ซุน ยัตเซ็น ต้องการใช้นโยบายนี้เพื่อระดมชาวจีนทั่วประเทศเพื่อทำการโค่นล้มราชวงศ์ชิงซึ่งถูกสถาปนาขึ้นโดยกลุ่มคนเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น หรือที่เรียกว่าชาวแมนจู (Manchu) โดยพยายามบอกว่าคนส่วนใหญ่ในประเทศจีนนั้นเป็นชนชาวฮั่น (Han) ดังนั้น ดร.ซุน ยัตเซ็น จึงเห็นว่า แนวคิด “หมินจู” เป็นสัญลักษณ์ชาตินิยมที่ทรงประสิทธิภาพในการต่อต้านพวกแมนจูและชาวต่างชาติอื่นๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่ในประเทศจีนย่อมเข้าร่วมด้วยอย่างแน่นอน ดังนั้น ดร.ซุน ยัตเซ็น จึงได้รณรงค์ความคิดว่าประเทศจีนประกอบด้วยผู้คน 5 กลุ่ม คือ ชาวฮั่น ชาวแมนจู ชาวมองโกล ชาวทิเบต และชาวหุย (ซึ่งรวมชาวมุสลิมทุกกลุ่มไว้ในกลุ่มนี้ ซึ่งต่อมายุคประธานเหมาได้แบ่งย่อยเป็น ชาวหุย ชาวอุยกูร์ ชาวคาซัค ฯลฯ) และแนวคิดนี้ได้กลายเป็นแนวนโยบายหลักของ ดร.ซุน ยัตเซ็น ในการตั้งระบอบสาธารณรัฐเป็นครั้งแรกของจีน

อย่างไรก็ตาม หากย้อนดูประวัติศาสตร์ชาติจีนแล้ว ชาวอุยกูร์ทุกคนต่าง

เชื่ออย่างมั่นคงว่าบรรพบุรุษของพวกเขาคือชนพื้นเมืองในกลุ่มน้ำทาริม ซึ่งครอบคลุมบริเวณกว้างถึงประมาณ 350,000 ตารางกิโลเมตร หรือที่รู้จักในปัจจุบันคือมณฑลซินเจียง พวกเขาเชื่อว่าที่ดินแดนนี้คือผืนดินของพวกเขา ในหนังสือประวัติศาสตร์ซินเจียง โดย Jack Chen (1977) ได้อธิบายคำว่า อูยгур ว่าหมายถึงชนเผ่าเติร์กที่อาศัยอยู่ในเติร์กิสถานของจีน แต่จากการรวบรวมบันทึกเกี่ยวกับชนเผ่าร่อนเร่ที่รู้จักกันว่าเป็นชาวอูยгурนั้น ปรากฏพบตั้งแต่ก่อนศตวรรษที่ 8 ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่นับถือพอมมทอมอผี และเปลี่ยนมานับถือพุทธ ต่อมาชนชาวอูยгурได้ค่อยๆ เปลี่ยนเข้ารับอิสลามนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 10-16 และอัตลักษณ์ของพวกเขาได้สูญหายไปในช่วงศตวรรษที่ 15-20 โดยถูกเรียกว่าเป็นชนชาวหุย-เหอ หรือ หุย-หู

Dru Gladney (2004) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ผู้เชี่ยวชาญด้านจีนมุสลิมศึกษา เคยได้รับการบอกเล่าจากข้าราชการชาวอูยгурประจำสำนักงานบริการการท่องเที่ยวนานาชาติว่า

“ชนชาวอูยгурนั้นคือลูกหลานของชนเผ่าร่อนเร่ในเอเชียกลางที่มีอารยธรรมสูงส่งโดยมีอาณาจักรตั้งอยู่ในเมืองทurfan ภาพวาดอันสวยงามและวิจิตรตระการตาที่เขียนประดับในหลุมฝังศพสามารถย้อนไปถึงสมัยราชวงศ์ฮั่น จากการพิสูจน์ซากมัมมี่ที่ค้นพบในหลุมฝังศพในเมืองซินเจียงและในดินแดนแถบนี้พบว่า มีอายุมากถึง 6,000 ปี จึงเป็นการพิสูจน์ว่าชาวซินเจียงนั้นเป็นชนเก่าแก่กว่าพวกฮั่นเสียอีก”

ดังนั้น ชาวอูยгурจึงมีความผูกพันกับผืนแผ่นดินในซินเจียงเป็นอย่างมากและอ้างสิทธิ์ต่อบุคคลภายนอกเสมอมาว่า “นี่คือแผ่นดินของพวกเขา เขตแดนของพวกเขา” ถึงแม้ว่าอาณาจักรของอูยгурดั้งเดิมในยุคต้นจะกลายเป็นเขตของมองโกลเลียปัจจุบัน และต่อมาตกอยู่ภายใต้การครอบครองของประเทศจีนในปัจจุบันก็ตาม โดยกลุ่มชาตินิยมอูยгурมักกล่าวหานโยบายของจีนในการอพยพผู้คนชาวฮั่นเป็นจำนวนมากเข้ามาในดินแดนซินเจียงว่า การดำเนินนโยบายพัฒนาอย่างไร้ขอบเขตจนเป็นเหตุของทำลายสภาพแวดล้อม ตลอดจนการทดลองอาวุธนิวเคลียร์นับเป็นการฆ่า

ล้างเผ่าพันธุ์ชาวอุยกูร์

ปัจจุบัน ในประเทศจีนมีชาวอุยกูร์อยู่ประมาณ 10 ล้านคน ซึ่งเป็นชนชาติมุสลิมที่มีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองจากชนชาติหุย (Hui) จากจำนวนชนชาติมุสลิม 10 ชนชาติในประเทศจีน และเป็นชนชาติที่มีมากเป็นลำดับที่ 5 ของประเทศจีนจากทั้งหมด 56 ชนชาติ โดยเกือบร้อยละ 90 อาศัยอยู่ในมณฑลซินเจียง (ตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศจีน) ถึงแม้ว่าชนชาวอุยกูร์จะปรากฏมายาวนานย้อนไปถึงก่อนศตวรรษที่ 8 แต่อัตลักษณ์ของพวกเขามีการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ตามบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิสัมพันธ์กับรัฐชาติของจีนที่เป็นตัวแปรสำคัญ คำว่า “อุยกูร์” จึงไม่ได้มีความหมายในเชิงชนเผ่าหรือเขตแดนแต่เพียงอย่างเดียวหากมีนัยทางการเมืองที่แฝงอยู่ ดังที่พวกเขาถูกจัดกลุ่มให้กลายเป็นพวกเดียวกับหุย-เหอ หรือหุย-หู ในขณะที่พวกเขายังคงสืบทอดภาษาสำเนียงเติร์กของตัวเอง และต่อมาชนชาวอุยกูร์ถูกผนวกเข้ากับจีนอย่างจริงจังอีกครั้งหลังจากการปฏิวัติโดยเหมาเจ๋อตุงในปี ค.ศ. 1949 โดยพร้อมๆ กับการได้รับการยอมรับความเป็นชนชาติอุยกูร์อย่างเป็นทางการนั้น จีนก็ได้ดำเนินนโยบายส่งชนชาวฮั่นมากมายเข้าไปในดินแดน ซินเจียงที่มีทรัพยากรธรรมชาติอย่างมหาศาลเพื่อดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนจนเป็นที่มาของความขัดแย้งต่อมามากมาย ดังมีชาวอุยกูร์คนหนึ่งชื่อ Ahmetjan กล่าวว่า

“ฉันไม่เข้าใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นที่นี่ คุณรู้ไหมว่า ที่นี่ไม่เคยมีชาวฮั่นเลยมาก่อน”

(Legerton, Colin and Jacob Rawson 2009, p. 188)

ในขณะเดียวกัน มีนักศึกษาชาวอุยกูร์มักบ่นอยู่เสมอเกี่ยวกับการถูกบังคับให้เรียนเกี่ยวกับปรัชญาคอมมิวนิสต์ซึ่งเน้นโลกทัศน์แบบการไม่นับถือศาสนา รัฐบาลอ้างว่าการศึกษแบบนี้จะป้องกันความคิดของเยาวชนไม่ให้ถูกล้างสมองโดยคำสอนของศาสนาเพื่อจะได้ประกันให้คนมีเสรีภาพทางความคิด อย่างไรก็ตาม การบังคับ

ไม่ให้เชื่อและศรัทธาในศาสนาย่อมไม่ใช่สิ่งเดียวกับการประกันการให้เสรีภาพทางความคิด จึงเป็นการยากที่จะเข้าใจสิ่งนี้เป็นอื่นใดไม่ได้นอกจากเป็นกระบวนการทำให้เป็นสถาบันแห่งการกดขี่ (Legerton, Colin and Jacob Rawson 2009, p. 191)

Dru Gladney (2008) เห็นว่าชาวมุสลิมในประเทศจีนปัจจุบันยังคงเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆ มากมายเช่นเดียวกับตลอดช่วงนับหนึ่งพันปีที่ผ่านมาของการเข้ามาของอิสลามในแผ่นดินจีน สำหรับชาวมุสลิมอุยกูร์ นับแต่ปี ค.ศ. 1997 ได้เกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง และขบวนการเรียกร้องเอกราชจากจีนยังคงมีฐานอยู่นอกประเทศจีนในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการรณรงค์เพื่อเอกราชอุยกูร์ผ่านอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นอย่างมากจนเป็นเหตุให้ทางการจีนมีความกังวลเป็นอย่างมาก และเรียกร้องต่อประชาคมโลกว่าอุยกูร์คือภัยคุกคามของผู้ก่อการร้ายที่อาจคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศจีน พร้อมทั้งนโยบายแบบเด็ดขาดก้าวร้าวต่อชนชาวอุยกูร์ในดินแดนซินเจียงจนเป็นเหตุให้มีการปะทะสูญเสียชีวิตเป็นจำนวนมากอยู่ตลอดมา

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 ประเทศจีนได้มองปัญหาการแบ่งแยกดินแดนอุยกูร์และการเรียกร้องความเป็นอิสระสู่เตอร์กิสถานตะวันออกว่าเป็นปัญหาภายในของจีน จนเมื่อทศวรรษ 1990 จีนเริ่มมองเห็นว่าปัญหาอุยกูร์เป็นปัญหาข้ามชาติและมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอก นโยบายใหม่ของจีนส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับประเทศตุรกี ซึ่งจีนเห็นว่าให้การสนับสนุนอุดมการณ์ชาตินิยมอุยกูร์และให้ที่พักพิงชาวอุยกูร์อพยพรวมถึงให้การสนับสนุนการกิจกรรมต่างๆ เพื่อแบ่งแยกอุยกูร์สู่เตอร์กิสถานตะวันออก ดังนั้น ตั้งแต่หลังทศวรรษ 1990 ผู้นำและองค์กรเตอร์กิสถานตะวันออกจึงเคลื่อนไหวกันอย่างคึกคักภายนอกประเทศจีนโดยเฉพาะในประเทศตุรกี การอพยพย้ายถิ่นของชาวอุยกูร์ทั้งที่ถูกและผิดกฎหมายสู่โลกภายนอกเป็นไปอย่างมากมายผ่านกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ การประท้วง สิ่งพิมพ์ และการประชุมวิชาการ เป็นต้น จนเกิดชุมชนอุยกูร์พลัดถิ่นที่มีชีวิตชีวา (Schichor 2009)

ในขณะเดียวกัน ในช่วงที่ผ่านมา ได้มีชาวอุยกูร์พยายามหลบหนีออกนอกประเทศจีนไปยังประเทศต่างๆ รวมทั้งเข้ามาในประเทศไทยเพื่อเป็นทางผ่านสู่ประเทศปลายทาง ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยก็ตกอยู่ในสภาวะถูกกดดันทั้งสองด้าน คือทั้งประเทศต้นทางและปลายทางที่จะรับชาวอุยกูร์ การศึกษาเพื่อเข้าใจถึงความซับซ้อนของปรากฏการณ์ดังกล่าว ตลอดจนเข้าใจเครือข่ายความสัมพันธ์ข้ามชาติของผู้อพยพชาวอุยกูร์ในที่ต่างๆ ทั่วโลกและความสัมพันธ์ของพวกเขากับถิ่นเดิมในประเทศจีน จึงมีความสำคัญและจำเป็นเพื่อเตรียมมาตรการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยในการเผชิญกับผู้อพยพข้ามชาติซึ่งมีแนวโน้มจะเพิ่มมากยิ่งขึ้นไปต่อไปในอนาคต ในท่ามกลางสภาวะความขัดแย้งที่รุนแรงในที่ต่างๆ ทั่วโลกขณะนี้

ชนชาติอุยกูร์กับการอพยพพลัดถิ่น

จากการศึกษาพบว่า มีสาเหตุหลายประการที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวอุยกูร์ต้องอพยพพลัดถิ่นไปในประเทศต่างๆ ในช่วงที่ผ่านมา กล่าวคือ

กรุงปักกิ่งคือ ศูนย์กลางอำนาจ

นับแต่หลังปี ค.ศ. 1949 จีนเข้าสู่ยุครัฐชาติสมัยใหม่เป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน (PRC) และได้ผนวกซินเจียงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะตั้งชื่อการปกครองว่าเป็น “เขตปกครองตนเอง” แต่รัฐบาลจีนก็คงจำกัดการให้อิสระแก่ท้องถิ่นอย่างมาก เช่น ประเทศจีนต้องใช้เวลาเดียวกันทั้งประเทศ ทั้งๆ ที่มีพื้นที่กว้างใหญ่มาก นอกจากนั้น สิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงหลังการปฏิวัติ ค.ศ. 1949 ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร คือ เมื่อขณะก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนขึ้นนั้น ประชากรร้อยละ 95 ของซินเจียงเป็นชาวมุสลิมที่ใช้ภาษาเติร์กได้แก่ ชาวอุยกูร์ คาซัค อุซเบก และอื่นๆ แต่ประชากรในปัจจุบัน รัฐบาลกลางปักกิ่งได้ดำเนินนโยบายเพิ่มจำนวนชาวฮั่นอย่างมากจนสูงถึงร้อยละ 45 ทำให้ชาวอุยกูร์เกิดความรู้สึกถูกรุกรานและถูกผลักไปจากบ้านเกิดของตน

การเปลี่ยนแปลงทางประชากรเกิดควบคู่ไปกับความขัดแย้งของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เริ่มร้าวลึก ในช่วงก่อนศตวรรษที่ 20 ภาษาที่เป็นโอกาสและความสำเร็จในจีนเจียงคือภาษาแต้จิ๋ว เปอร์เซีย และอาหรับ แต่ในศตวรรษที่ 20 ไปจนถึงสิ้นยุคประธานเหมา ภาษาจีนจากส่วนกลางได้กลายเป็นภาษาสำหรับการเลื่อนชั้นทางสังคม จีนห้ามการใช้ภาษาแต้จิ๋วในการเรียนการสอนชั้นมัธยมและมหาวิทยาลัย ชาวอุยกูร์จำนวนไม่น้อยเริ่มรู้สึกว่าการอพยพเข้ามาอย่างมากมายของชาวฮั่นในจีนเจียงเป็นการคุกคามทำลายอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตน (ดู Xiaogang Wu and Xi Song 2013)

ความตึงเครียดและการถูกเลือกปฏิบัติ

“ทำไมที่นี่เรามีรายได้แค่ สอง-สามพันหยวน ต่อปี ในขณะที่กรุงปักกิ่งหรือเซี่ยงไฮ้ ผู้คนใส่เข็มขัดเส้นละหมื่นหยวน นี่เกิดขึ้นในประเทศเดียวกัน รัฐบาลเดียวกัน มันสมเหตุสมผลหรือไม่ที่คนเป็นพ่อจะเลี้ยงลูกตัวเองคนหนึ่งเป็นอย่างดี ในขณะที่ทอดทิ้งลูกตัวเองอีกคนหนึ่ง”

(ครูชาวอุยกูร์ จากเมืองทูลูฟาน)

ถึงแม้ว่าทางการเงินจะให้การยอมรับความเป็นชนชาติของชาวอุยกูร์ในฐานะมีความเท่าเทียมในความเป็นพลเมืองจีนก็ตาม แต่ชาวมุสลิมอุยกูร์ก็มีปัญหากับเจ้าหน้าที่ในรัฐบาลกลางของจีนอยู่เสมอ รัฐบาลจีนปัจจุบันมองว่าชนชาวอุยกูร์เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการพวกมุสลิมหัวรุนแรงในโลก ดังนั้น ชาวอุยกูร์ในจีนเจียงจึงต้องเผชิญกับสภาพการอพยพคนฮั่นเข้ามาอย่างมากมาย การปราบปรามอย่างหนักทางการเมือง และการจำกัดการแสดงออกทางด้านอัตลักษณ์ ทำให้ชาวอุยกูร์ต้องต่อสู้เพื่อความอยู่รอดทางวัฒนธรรม ข้อมูลจากองค์การนิรโทษสากลระบุว่าชาวอุยกูร์ถูกเลือกปฏิบัติทั้งทางด้านการทำงาน ที่อยู่อาศัยและโอกาสทางการศึกษา การออกกฎหมายกฏระเบียบต่างๆ และนโยบายในจีนเจียงมักถูกปฏิบัติเสรีภาพทางศาสนาของชาว

อุยกูร์ เสรีภาพในการรวมตัว การชุมนุมและการแสดงออก นโยบายและการบังคับใช้กฎหมายของจีนปิดกั้นความคิดและกิจกรรมทางศาสนาแม้ในโรงเรียนและในบ้าน เอกสารทางการชิ้นหนึ่งไปไกลขนาดระบุว่า “ห้ามพ่อแม่ และผู้ปกครองอนุญาตให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา” การเรียนศึกษาคัมภีร์ การร่วมเฉลิมฉลองวันสำคัญทางศาสนา และการแสดงออกส่วนตัวถึงการบ่งบอกทางศาสนาเป็นสิ่งต้องห้ามในสถาบันต่างๆ ของรัฐ เจ้าหน้าที่จะคอยสอดส่องกิจกรรมในมัสยิด และแทรกแซงสิ่งที่ไม่เหมาะสมจะทำการบรรยาย หากมีสิ่งใดที่ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐเกิดความคับข้องใจเท่ากับเป็นพฤติกรรมการแบ่งแยกดินแดนซึ่งอาจถูกลงโทษถึงตายได้ภายใต้กฎหมายของจีน รัฐบาลจีนยังห้ามการใช้ภาษาอุยกูร์ในโรงเรียนโดยอ้างว่าเป็นภาษา**คร่ำครึ**ไม่เหมาะสมกับยุคการพัฒนาของจีนที่ล้ำหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ในที่ทำงานของรัฐยังจัดเตรียมอาหารและบังคับให้ชาวอุยกูร์มุสลิมรับประทานอาหารกลางวันในระหว่างการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนโดยอ้างเพื่อการมีสุขภาพที่ดี เจ้าหน้าที่ยังโจมตีการใส่ผ้าคลุมของผู้หญิงอุยกูร์ว่าทำให้ขาดวิตามินดีเนื่องจากผิวไม่ได้รับแสงแดด เด็กนักเรียนผู้หญิงถูกลงโทษเพียงเพราะเธอสวมผ้าคลุมผม และใส่กระโปรงที่ยาวเกินไป การละเมิดที่มัสยิดโดยเฉพาะในวันศุกร์ที่มีการรวมตัวและเทศนาจะถูกจ้องมองอย่างใกล้ชิดเพื่อประกันว่าจะไม่มีเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น (ดู Irwin, Peter 2017 และ Austrian Red Cross 2016)

การจำกัดสิทธิและการละเมิดสิทธิมนุษยชน

นอกจากนั้น มีรายงานจากโครงการสิทธิมนุษยชนอุยกูร์ [the Uyghur Human Rights Project (UHRP)] รายงานว่ามุสลิมในซินเจียงได้รับความเดือดร้อนอย่างมากจากการจำกัดการใช้อินเทอร์เน็ต และหากมีการแสดงความเห็นแสดงความไม่พอใจแม้อย่างสุภาพก็จะถูกจับกุมขัง จึงมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เว็บบาสเตอร์ และบล็อกเกอร์ ถูกจับและลงโทษอย่างหนักเป็นจำนวนมาก ในขณะที่ศาสนิกอื่นเช่น ชาวพุทธจะได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติทางศาสนกิจได้อย่างเสรี หรือแม้แต่กลุ่มมุสลิมชนชาติ

อื่น เช่นชาวหุย ก็จะได้รับ การผ่อนปรนทางศาสนา มากกว่าชาวอุยกูร์อย่างมากมาย (Wickenkamp, Carol 2014)

ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ฝ่ายความมั่นคงได้ใช้มาตรการอย่างรุนแรงต่อผู้ประท้วงปราศจากอาวุธชาวอุยกูร์ในหลายๆ เหตุการณ์ เมื่อปี ค.ศ. 2013 เจ้าหน้าที่ตำรวจยิงปืนเข้าใส่ฝูงชนอุยกูร์ในขณะที่ทำการประท้วงอันเนื่องจากการถูกปิดมัสยิด และอีกเหตุการณ์จากการป้องกันชาวอุยกูร์เข้าไปในมัสยิดเพื่อเฉลิมฉลองวันสำคัญทางศาสนา จากสื่อของรัฐบาลว่ามีชาวอุยกูร์จำนวน 380 คนถูกจับขังคุกจากการประท้วงที่กินเวลายาวนานร่วมเดือนเต็มๆ (World Uyghur Congress 2014) อีกเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 2014 เกิดเหตุระเบิด การโจมตีรถไฟที่สถานีอุรุมฉี และการใช้มีดฟันที่เมืองคุนหมิง รวมแล้วทำให้คนเสียชีวิตถึง 80 คน และบาดเจ็บมากกว่า 200 คน (Holdstock, Nick 2014)

รัฐบาลจีนยังคงปราบปรามชาวอุยกูร์มุสลิมอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อกำจัดภัยคุกคามจากการแบ่งแยกดินแดน ความมีอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่โดดเด่นที่หันห่างไปจากการถูกหล่อหลอมโดยอุดมการณ์ชาตินิยมของจีน Gardner Bovington (2010: 3) และ Jonathan Lipman (2009) ได้กล่าวถึงความเป็นคนแปลกหน้าในถิ่นตนเองของชนชาวอุยกูร์โดยจีนอ้างว่าบริเวณพื้นที่แถบที่เรียกว่า “เขตปกครองตนเองซินเจียงชนชาติอุยกูร์” ได้เป็นส่วนหนึ่งของจีนมาเป็นเวลานาน 2,000 ปีมาแล้ว และผู้อาศัยราวร้อยละ 45 เป็นชนชาติอุยกูร์ หรืออุยกูร์ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งของจีนเพราะอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินจีน ซึ่งข้ออ้างนี้มีข้อจำกัดในความเป็นจริงอยู่มากเพราะไม่เคยปรากฏว่าซินเจียงถูกผนวกเข้ากับจีนจนกระทั่งปี ค.ศ. 1759 เมื่อพื้นที่ส่วนใหญ่ของเอเชียกลางซึ่งถูกปกครองโดยชาวมองโกลที่เรียกว่า ซุนการ์ และต่อมาถูกยึดครองโดยชาวแมนจูและถูกผนวกเป็นจักรวรรดิแห่งราชวงศ์ชิง เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตทะเลทรายที่แห้งแล้งที่สุด มีภูเขาที่สูงที่สุดจึงไม่เคยถูกผนวกเข้ากับจีนมาก่อนหน้านั้น และในทางการเมืองมักเชื่อมกับมุสลิมในเอเชียกลาง

ภายหลังเกิดการจลาจลหลายครั้ง และซินเจียงเป็นรัฐมุสลิมที่แยกจากราชวงศ์ชิงในทศวรรษ 1860 และ 1870 แต่ต่อมาราชวงศ์ชิงก็ผนวกยึดการปกครองจนสำเร็จและสถาปนาซินเจียงเป็นจังหวัดหนึ่งของอาณาจักรจีนโดยปกครองอย่างโหดร้ายจนกระทั่งราชวงศ์ชิงล่มสลายลงในปี ค.ศ. 1912 จนในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 ซินเจียงไม่ได้อยู่ภายใต้การปกครองอย่างมีประสิทธิภาพโดยรัฐบาลกลางของจีนแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้น ในบางครั้งเกิดการสู้รบ จลาจล และความรุนแรงเพื่อให้หลุดพ้นจากการควบคุมของจีนจนนำไปสู่การปราบปรามอย่างโหดร้าย

ปัจจุบัน รัฐบาลจีนต้องการปกป้องรักษาอาณาเขตแดนของจีนอย่างมั่นคงในพื้นที่ที่มีปัญหาได้แก่ ซินเจียง อุยกูร์ และไต้หวัน คือหนทางเดียวที่เรียกกลับความมีเกียรติศักดิ์ศรีจากอำนาจจักรวรรดินิยมทั้งหลาย ดังนั้น จึงมีการใช้ยุทธวิธีอย่างแข็งกร้าวในซินเจียงจนนำมาซึ่งความรุนแรงมากกว่าที่จะช่วยหยุดยั้งความวุ่นวายในพื้นที่นี้ เช่น การห้ามไว้เครา ห้ามการถือศีลอด การกำหนดเคอร์ฟิวส์ การปิดช่องทางการสื่อสารช่วงความวุ่นวาย เป็นต้น นักกิจกรรมชาวอุยกูร์ได้ร้องเรียนว่าเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงได้ทำการวิสามัญฆาตกรรมผู้ประท้วงมากมาย (Irwin, Peter: 2017) และยิ่งไปกว่านั้น รัฐบาลจีนได้ดำเนินนโยบายการย้ายชาวฮั่นเข้าไปในพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรในซินเจียง โดยเฉพาะผ่านนโยบายยุทธศาสตร์เส้นทางสายไหมใหม่

ภูมิทัศน์ทางการเมืองเรื่องเส้นทางสายไหมใหม่ (The Geopolitics of the New Silk Road)

ในปี ค.ศ. 2013 ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้ประกาศนโยบาย “หนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง” (One Belt One Road) เป็นการริเริ่มเส้นทางสายไหมใหม่โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจทางการทูตของประเทศจีนออกไปทางด้านตะวันตกผ่านแถบเอเชียและตะวันออกกลาง จะมีการวางโครงสร้างพื้นฐานและสร้างเครือข่ายทางการค้าด้วยการสร้างถนน เส้นทางรถไฟ วางท่อขนส่งทรัพยากรก๊าซ และน้ำมัน

กล่าว จึงใช้มาตรการหนักร้อยอย่างแข็งแกร่งจูงนำสู่ความรุนแรง สถานการณ์ในจีนจึงมีความสำคัญอย่างมากต่อทั้งจีนและคู่แข่งอื่นๆ แต่ก็นับเป็นความโชคร้ายที่รัฐบาลจีนพยายามจัดการจีนเจียงให้อยู่ในอำนาจอย่างเข้มงวดอันอาจนำไปสู่การล้างแค้นจากชาวอุยกูร์อย่างรุนแรงเช่นเดียวกัน

Jonathan Lipman (2009) ศาสตราจารย์ทางด้านเอเชียศึกษาซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับมุสลิมจีนมองว่า ปมปัญหาของความไม่สงบในจีนเจียงนั้น เป็นสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน คนจำนวนมากมองว่าความตึงเครียดทางชาติพันธุ์นั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมจูงนำสู่ความรุนแรง กล่าวคือ โครงการพัฒนาต่างๆ ได้นำสู่ความเจริญรุ่งเรืองในเมืองใหญ่ๆ ในจีนเจียงจนถึงจุดคนหนุ่มสาวชาวฮั่นจากภูมิภาคอื่นๆ ที่มีทักษะและคุณภาพทางเทคโนโลยี เป็นที่รู้กันว่าชาวฮั่นจะได้งานที่ดีและส่วนใหญ่จะมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจจึงทำให้เต็มใจโฟกัสกับความไม่พอใจในหมู่ชาวอุยกูร์ และนักกิจกรรมเห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองและวัฒนธรรมถูกจำกัดออกไปโดยรัฐบาลจีน (ดู ความไม่เท่าเทียมด้านการพัฒนาใน (Howell, Anthony and C. Cindy Fan 2011)

พัฒนาการล่าสุดของความรุนแรงในจีนเจียง

รัฐบาลจีนถูกกล่าวหาในการปราบปรามชาวอุยกูร์อย่างรุนแรงภายหลังการประท้วงบนท้องถนนในช่วงทศวรรษ 1990 และต่อมาในปี ค.ศ. 2008 ช่วงก่อนการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกในประเทศจีน แต่เหตุการณ์ที่บานปลายคือในปี ค.ศ. 2009 เมื่อเกิดการประท้วงและการจลาจลอย่างกว้างขวางในเมืองอูรุมฉี จนเป็นเหตุให้ประชาชนถูกฆ่าตายเป็นจำนวน 200 คน ซึ่งจากข้อมูลของทางการจีนชี้ว่าผู้ตายส่วนใหญ่เป็นชาวฮั่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงได้จับกุมและคุมขังชาวอุยกูร์จำนวนมาก ต้องสงสัยจำนวนมาก ต่อมาในปี ค.ศ. 2012 มีรายงานว่า ชาวอุยกูร์จำนวน 6 คน ได้พยายามจี้เครื่องบินจากเมืองหั่วตานไปเมืองอูรุมฉี ก่อนที่พวกเขาจะถูกจับโดยผู้โดยสารและพนักงานบนเครื่องบิน

ในเดือนเมษายน และมิถุนายน 2013 เกิดการนองเลือดในเมืองซันชาน ภายหลังจากเจ้าหน้าที่ตำรวจยิงกราดใส่ฝูงชนที่มีอาวุธมืดเพื่อโจมตีสำนักงานของรัฐบาลท้องถิ่น ในปี ค.ศ. 2014 เกิดการวางระเบิดในรถยนต์ในแถวตลาดเมืองอูร์มฉี จนเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตอีก 31 ราย และบาดเจ็บอีก 90 กว่าราย รัฐบาลจีนจึงเรียกว่าเป็น “เหตุการณ์ความรุนแรงโดยผู้ก่อการร้าย” และติดตามมาด้วยการระเบิดและใช้มีดไล่ฆ่าผู้คนที่สถานีรถไฟเมืองอูร์มฉีในเดือนเมษายนทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวน 3 คนและบาดเจ็บอีก 79 คน เดือนกรกฎาคมมีมือมืดโจมตีสถานีตำรวจและที่ทำการของรัฐบาลท้องถิ่นในเมืองยอร์กาน์ทำให้มีผู้เสียชีวิต 96 คน อิหม่ามประจำมัสยิดที่ใหญ่ที่สุดของเมืองถูกฟันจนเสียชีวิตในวันต่อมา เดือนกันยายนประชาชนเสียชีวิตจากเหตุการณ์ระเบิดใกล้สถานีตำรวจและตลาดในเมืองลันไต่ และต่อมาเหตุการณ์ความรุนแรงได้ขยายวงไปในพื้นที่อื่นๆ นอกซินเจียงได้แก่ มีมือมืดไล่ฆ่าคนที่มณฑลยูนนานจนมีผู้เสียชีวิต 29 คน ซึ่งถูกระบุว่าเป็นฝีมือของกลุ่มแบ่งแยกดินแดนซินเจียง ซึ่งเป็นฝีมือกลุ่มเดียวกันกับการวางระเบิดที่จัตุรัสเทียนอันเหมินในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2013

S. Frederick Starr (2004) มองว่าช่วงปลาย ศตวรรษที่ 20 เกิดพัฒนาการอย่างน้อย 4 ประการอันเป็นปัจจัยสำคัญนำสู่ความขัดแย้งรุนแรงในมณฑลซินเจียงประเทศจีน

1) การปฏิรูปเศรษฐกิจจีนในช่วงทศวรรษ 1970 ทำให้การลงทุนในเมืองอูร์มฉีเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการลงทุนด้านชุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเกิดขึ้นมากมายกระจายไปทั่ว แต่ในขณะเดียวกันการเติบโตดังกล่าวกลับถูกควบคุมโดยรัฐบาลกลางมากกว่าในมณฑลอื่นๆ

2) ภายหลังปี ค.ศ. 1987 ชายแดนด้านตะวันตกของจีน คือซินเจียงเริ่มเปิดสู่เอเชียกลางหลังจากที่ถูกปิดมายาวนานกว่า 40 ปี ทั้งๆ ที่ดินแดนนี้มีความสำคัญในเส้นทางสายไหมมายาวนาน การเปิดของซินเจียงทำให้การควบคุมจากรัฐบาลกลางในกรุงปักกิ่งไม่ใช่เรื่องง่ายดังเดิมอีกต่อไป

3) การล่มสลายของสหภาพโซเวียตรัสเซีย ทำให้เกิดรัฐใหม่ๆ ในกลุ่มที่ใช้ภาษาเติร์ก และอิหร่าน (เช่นทาร์จิก) ที่มีอธิปไตยเป็นของตนเอง และมีอิสรภาพทางวัฒนธรรมย่อมก่อให้เกิดแรงบันดาลใจแก่ชาวอุยกูร์อย่างมาก ชาวอุยกูร์กล่าวว่า

“ทำไมชนที่ยากจนกว่าเรา มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่สั้นกว่าเรามากมาย จึงสามารถตีמדាំกับการปกครองตนเองได้ ในขณะที่เราทำไม่ได้”

ดังนั้น ประเทศเกิดใหม่ทั้งหลายจึงกลายเป็นแรงบันดาลใจแก่ชาวอุยกูร์เพื่อแสวงหาหนทางเพื่อการปกครองตนเอง

4) ความพ่ายแพ้ของสหภาพโซเวียตรัสเซียต่อเหล่านักรบมุฮาจิดีนในอัฟกานิสถาน บวกกับขบวนการการฟื้นฟูอิสลามยุคหลังคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียกลาง และการเกิดขึ้นของขบวนการนิยมความรุนแรง ปัจจัยเหล่านี้สร้างแรงบันดาลใจให้ชาวอุยกูร์จำนวนไม่น้อยที่พยายามยึดโยงเข้ากับอัตลักษณ์ทางศาสนาเพื่อสร้างการเคลื่อนไหวต่อสู้กับความไม่ชอบธรรมจากรัฐบาลกลางของจีน

ปัญหาอุยกูร์ในประเทศไทย

การส่งตัวชาวอุยกูร์กลับประเทศจีน

องค์การข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR) และองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนอื่นๆ ต่างได้ตำหนิประเทศไทยถึงการส่งตัวชาวอุยกูร์กลับประเทศจีน ด้วยเห็นว่าการกระทำดังกล่าวอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศในเรื่องการหลัก การห้ามผลักดันไปเผชิญอันตราย (refoulement) เพราะชาวอุยกูร์อาจถูกกระทำร้ายโดยรัฐบาลจีน อย่างไรก็ตาม Robert Potter (2015) ได้วิเคราะห์ถึงเหตุผลทาง รัฐบาลไทยตัดสินใจส่งตัวชาวอุยกูร์กลับประเทศจีนคือ

ประการแรก ในระยะยาว ทางรัฐบาลไทย มีความกังวลเรื่องการอาจเชื่อม

โยงกับสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ไทยที่มีมาต่อเนื่องยาวนานหลายสิบปีแต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาให้สงบลงได้ จึงไม่ยากให้เพิ่มเงื่อนไขความซับซ้อนจากปัจจัยภายนอกอีก พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“คุณต้องการให้เราดูแลพวกเขาที่นั่นแก่จนเฒ่าจนกระทั่งออกลูกออกหลานอีก 3 รุ่นหรือ”

ประการที่สอง เป็นเหตุผลด้านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจีนกับประเทศไทยเนื่องจากเศรษฐกิจไทยปัจจุบันต้องพึ่งพาเศรษฐกิจจากจีนอยู่มาก พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี กล่าวว่า “เราไม่ต้องการทำลายความสัมพันธ์กับประเทศจีน” แต่ที่มากกว่านั้นคือ ทั้งประเทศจีนและไทยประสบสภาพปัญหาในชายแดนที่คล้ายคลึงกัน คือ ชาวอุยกูร์ในประเทศจีนถูกกดขี่อย่างต่อเนื่องจากรัฐบาลจีนนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 เนื่องจากจีนอ้างความชอบธรรมในดินแดนซินเจียงเป็นของจีน ซึ่งการกล่าวอ้างดังกล่าวได้ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวอุยกูร์ได้รับความยากลำบากจากการจำกัดทางวัฒนธรรม เศรษฐกิจและวิถีปฏิบัติทางศาสนา ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยก็ประสบปัญหาคล้ายๆ กัน ดังนั้น ทั้งไทยและจีนจึงมีความเข้าใจร่วมกันที่ว่าควรปฏิบัติตามบรรทัดฐานระหว่างประเทศอย่างไร กอปรกับรัฐบาลไทยที่ได้มาโดยการรัฐประหาร ซึ่งไทยต้องการแรงสนับสนุนทางการทูตท่ามกลางการเผชิญกับการถูกกดดันเพื่อเข้าสู่กระบวนการทางประชาธิปไตย ดังนั้น เศรษฐกิจไทยจึงต้องประสบกับความยากลำบากในขณะที่จีนมีข้อเสนอให้ความช่วยเหลืออย่างมากมาย ดังนั้น จึงทำให้ทั้งไทยและจีนมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิด การที่ทางรัฐบาลไทยส่งตัวชาวอุยกูร์กลับประเทศจีนจึงไม่ใช่เรื่องเหนือความคาดหมายแต่อย่างใด

อุยกูร์ในประเทศไทย: ปัญหาและทางออก

การศึกษาวិจัยครั้งนี้ไม่สามารถทำการสัมภาษณ์ชาวอุยกูร์ได้โดยตรง

เนื่องจากอุปสรรคทางด้านความมั่นคงที่เจ้าหน้าที่ไม่อนุญาตให้พบปะกับชาวอุยกูร์ที่ยังคงถูกคุมขังอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางอ้อมโดยการสัมภาษณ์นักพัฒนาเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ชาวอุยกูร์ที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่เริ่มแรกที่ถูกเจ้าหน้าที่ไทยจับกุม จนปัจจุบันก็ยังดูแลให้ความช่วยเหลือชาวอุยกูร์ที่เหลือนอยู่ ซึ่งถูกคุมขังอยู่ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง อ.สะเตา จ.สงขลา โดยในระยะแรกนักพัฒนาเอกชนได้มีการพูดคุยกับชาวอุยกูร์ผ่านล่ามที่ใช้ภาษาตุรกี และในที่สุดจากการให้ความช่วยเหลือชาวอุยกูร์อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่เริ่มต้นทำให้เขาได้รับความไว้วางใจจากชาวอุยกูร์อย่างมาก ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า

“กับคนทั่วไปเขาจะไม่ไว้วางใจและจะไม่พูดแม้แต่พูดเขายังไม่พูดเลย แต่สำหรับผมเขาไว้วางใจผม และผมสัมผัสได้เวลาเขากอดผมซึ่งเป็นการกอดที่แน่นมากและเขามีมาดบที่หลังผม เป็นการกอดที่สัมผัสได้ถึงอุดมการณ์และตอนแรกเขาก็ไม่คิดว่าจะมาเจอมุสลิมในประเทศไทย เพราะนี่ว่าเป็นเมืองพุทธและก็ไม่คิดว่ามุสลิมในเมืองไทยจะห่มเทการช่วยเหลือให้พวกเขาอย่างนี้”

ทำให้ได้ทราบเรื่องราวถึงความเป็นมาของการหลบหนีเข้ามายังประเทศไทย เมื่อถามถึงลักษณะของชาวอุยกูร์อพยพมาประเทศไทย ผู้ให้ข้อมูลให้ความเห็นว่า กลุ่มคนที่อพยพลี้ภัยมีหลากหลายวัย มีทั้งคนแก่ (พอมีบ้างแต่จำนวนไม่มากนัก) แต่ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวัยฉกรรจ์ แต่คนแก่ที่ออกมา นั้น ก็เป็นคนแก่ที่มีอุดมการณ์สูง มองถึงการปกครองและดูแลคนของเขานั้นมีความเป็นเอกภาพสูงมากและพวกเขามีความเชื่อฟังต่อผู้นำกลุ่มสูง จึงอาจเป็นกลุ่มที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง

“และในคนจำนวนเยอะๆ ของเขานั้น ผมคิดว่าเป็นไปได้ เพราะดูจากลักษณะนิสัยและการพูดถึงรัฐบาลจีนผมคิดว่าคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวได้”

อย่างไรก็ตาม คนกลุ่มนี้ไม่ได้มาจากพื้นที่หรือหมู่บ้านเดียวกัน คือ มาจากหลายพื้นที่แต่ก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอยู่

“ผมสันนิษฐานว่ามาจากต่างที่กันแต่มีความเชื่อมโยงกันตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ไม่ได้เกิดจากในหมู่บ้านเดียว แต่ผมมองว่าเป็นเครือข่ายมีเครือข่ายต่างประเทศด้วย ที่เป็นเหตุจูงใจให้พวกเขาโยกย้ายออกมาและจริงๆ มันก็มีกลุ่มที่ต่อต้านรัฐบาลจีนที่อยู่นอกประเทศ ที่เขาเรียกว่าสภาอุยกูร์โลก เขาพยายามมีบทบาทในคนกลุ่มนี้ ซึ่งคนกลุ่มนี้มีตั้งแต่ ออสเตรเลีย อเมริกา แคนาดา ตุรกี และกลุ่มนี้คอยช่วยเหลือ และคนที่ออกมาจะได้รับความช่วยเหลือจากสภาอุยกูร์โลก”

ในความเห็นของผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้หลบหนีเข้ามาในประเทศไทย คือ ชาวอุยกูร์ได้สะท้อนปัญหาของพวกที่ต้องประสบกับการถูกกดขี่บีบคั้นอย่างมากจากเจ้าหน้าที่รัฐ

“จะเห็นได้ว่าคนเหล่านี้ไม่สามารถอยู่ในจีนได้อีก สังเกตได้จากคนใกล้คลอดซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจะคลอดกลางทาง ขนาดครบกำหนดที่จะคลอด แล้วยังเดินทางออกมาอีก หากเป็นวิสัยของคนปกติแล้ว หากภรรยาเราท้องแล้วใกล้คลอด เราจะให้ภรรยาเราเดินทางไหม และการเดินทางข้ามสามสี่ประเทศนั้นเป็นเส้นทางที่ไม่มีความปลอดภัยซึ่งการเดินทางนั้นต้องเดินบ้าง วิ่งบ้าง ขึ้นรถบ้าง ลงเรือบ้าง โดยไม่รู้ชะตากรรม โดยส่วนตัวผมเห็นว่าเป็นเหตุผลที่กดดันคนเหล่านี้พอสมควรมากกว่าจะให้ภรรยาอยู่ที่บ้านและเด็กเล็กๆ ออกมาด้วยเป็นจำนวนมาก และผมสรุปของผมที่ทำงานมาสองปีนั้น ผมเห็นว่าการเดินทางของคนเหล่านี้หนักพอสมควร”

จากการสังเกตของผู้ให้ข้อมูลที่คอยให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดพบว่า ปัจจัยสำคัญที่เป็นสาเหตุของการอพยพมาคือ การจำกัดเสรีภาพในวิถีการปฏิบัติทางศาสนา ผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์จะให้ความสำคัญอย่างมากกับอัตลักษณ์ทางด้านศาสนาอิสลาม พวกเขาจะมีความเคร่งครัดอย่างมากในการปฏิบัติศาสนกิจ ได้แก่ การละหมาด การอ่านคัมภีร์อัลกุรอานอย่างสม่ำเสมอ และมีระเบียบวินัยสูงมากเมื่อเทียบกับกลุ่มผู้ลี้ภัยมุสลิมอื่นๆ

“การบีบคั้นและจำกัดเสรีภาพในการปฏิบัติศาสนกิจ การละเมิด การเรียนอัลกุรอานในมัสยิด ทำให้มีชาวยุญญ์จำนวนมากหลบหนีเข้าไปศึกษาศาสนาในประเทศปากีสถาน ซึ่งมีเขตแดนติดกับจีนเจียง แม้แต่กลุ่มคนที่อพยพเข้าไทยปัจจุบัน บางครั้งก็อยากได้หนังสือหะดีษ บางครั้งก็ขอหนังสือหะดีษชั้นสูง เขาเคยสั่งให้ผมซื้อหนังสือหลายเล่มอยู่ บางเล่มก็หาได้ บางเล่มก็หาไม่ได้”

เมื่อถามถึงกระบวนการอพยพสู่ไทยผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ความจริงแล้วชาวยุญญ์ไม่ได้มองประเทศไทยเป็นจุดหมายสุดท้ายของการอพยพ

“จริงๆ แล้ว จุดหมายไม่ได้อยู่เมืองไทยแต่อย่างที่ผมบอกไปแล้วว่ามันมีเครือข่ายที่เชื่อมโยงกัน และการเคลื่อนย้ายคนต่างชาตินั้นมีกระบวนการ ซึ่งไม่ได้มองว่ามันใกล้หรือไกล แต่มองว่าที่ไหนอำนวยความสะดวกให้พวกเขาได้ก็จะเลือกที่นั่น”

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาของ Jacob Zenn (2014) พบว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 ชาวยุญญ์ในประเทศจีนได้พยายามอพยพอย่างผิดกฎหมายออกจากมณฑลซินเจียงเพิ่มมากขึ้นโดยผ่านชายแดนในแถบเอเชียใต้และลงสู่ประเทศแถบตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ พม่า ลาว เวียดนาม และกัมพูชา เพื่อเข้าสู่ประเทศไทย และหลังจากนั้นเข้าสู่ประเทศมาเลเซียเพื่อหวังจะได้เดินทางต่อไปยังประเทศตุรกี ซึ่งแบบแผนการอพยพในเส้นทางนี้เปลี่ยนแปลงไปจากทศวรรษ 1990 จนถึงกลางทศวรรษ 2000 ซึ่งชาวยุญญ์จะอพยพขึ้นไปทางเหนือออกจากซินเจียงโดยผ่านประเทศคีร์กีสถานและคารัคัสสถานในเอเชียกลาง

สำหรับประเด็นเครือข่ายอุญญ์ที่เชื่อมโยงกันระดับสากลนั้น มีความซับซ้อนและเป็นเครือข่ายที่ใหญ่มากโดยเชื่อมถึงกันในหลายประเทศหลายภูมิภาค สำหรับในประเทศไทยก็มีเครือข่ายจากต่างประเทศเข้ามาเพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเงียบๆ ด้วยเช่นกัน

“เครือข่ายอุญญ์ที่มาจากออสเตรเลียอยู่กับผมที่นี่ในวันที่ส่งคนกลุ่มนั้นไป

ประเทศจีน เขาเป็นเครือข่ายของสภาอุยกูร์โลก และกลุ่มจากออสเตรเลียจะเป็นกลุ่มใหญ่ เขามาทหาผมที่นี่ อุยกูร์จากญี่ปุ่น จากตุรกี คนกลุ่มนี้เป็นคนของสภาอุยกูร์โลก ออกจากเยอรมันก็มาหาผมด้วย และรองประธานสภาอุยกูร์โลกมาหาผมด้วย แต่เรื่องนี้เราไม่บอกใครผมยังบอกน้องอีกคนเลยว่าอย่าให้เขาออกสื่อนะ เราช่วยอะไรได้เราก็จะช่วยแต่เราออกสื่อไม่ได้ อย่างตอนที่ผมส่งคนไปดูชาวอุยกูร์ที่ไคซารีในตุรกีก็ได้รับความอนุเคราะห์จากสภาอุยกูร์โลก และตอนนี้ผมเชื่อมั่นได้หมดครับ”

ดังนั้น การทำความเข้าใจปัญหาชนชาวอุยกูร์นั้น ไม่อาจที่จะวิเคราะห์เพียงความสัมพันธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นในประเทศจีนเท่านั้น Yu-Wen Chen (2012) ได้เสนอการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมของชนชาวอุยกูร์เพื่อมองเห็นความเชื่อมโยงในระดับโลก ได้แก่ **ประการแรก** สภาชาวอุยกูร์โลก (World Uyghur Congress -WUC) และรอบิอะฮ์ คอเดียร์ มีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวกิจกรรมทางการเมืองทั่วโลก **ประการที่สอง** สภาชาวอุยกูร์โลกมีองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนและองค์กรชาวอุยกูร์พลัดถิ่นอื่นๆ เป็นเครือข่ายกระจายไปทั่วที่มีการร่วมมือกันในการกิจกรรมต่างๆ และแลกเปลี่ยนข่าวสารถึงกันตลอดเวลา **ประการที่สาม** สภาชาวอุยกูร์โลกมีความถนัดในการเชื่อมโยงกับผู้แทนรัฐบาลและสื่อต่างๆ และ**ประการที่สี่** เกิดเครือข่ายความเชื่อมโยงกับองค์กรใหม่ๆ กับสภาชาวอุยกูร์โลกอยู่เสมอ ดังนั้น การมองเครือข่ายความสัมพันธ์ของชาวอุยกูร์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ไม่อาจละเลยในการวิเคราะห์ปัญหาชนชาวอุยกูร์ ซึ่งจะเป็นประเด็นในการศึกษาวิจัยในโครงการต่อไป

ในด้านการจัดการกลุ่มคนอพยพชาวอุยกูร์ เมื่อถามถึงการจัดการของรัฐบาลไทยต่อคนกลุ่มนี้ ผู้ให้ข้อมูลเห็นว่ายังขาดมาตรการการจัดการที่ดีพอ

“เราต้องยอมรับว่าการจัดการของเรายังไม่ได้มาตรฐานของการจัดการผู้ลี้ภัยสากลด้วยข้อจำกัดหลายๆ อย่างเราไม่มีอนุสัญญาผู้ลี้ภัย อีกอย่างหนึ่งสภาพห้องกักไม่พร้อมจะรับคนจำนวนมาก ซึ่งอย่างดีก็มีห้องกักตามชายแดนที่ใช้เวลาในการกักไม่นาน พอมาเจอผู้ลี้ภัยที่ไม่สามารถส่งกลับได้นั้น การจัดการของเราก็เจอปัญหา

และค่อนข้างไม่ดี”

ในส่วนของการจำกัดด้านกฎหมายนั้น ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวกับผู้หลบหนีเข้าเมืองซึ่งบัญญัติมานานมากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522

“เจ้าหน้าที่เองที่ทำหน้าที่ในช่วงแรกไม่ค่อยมีมาตรฐาน ไม่ว่าจะเป็นการคัดแยกสถานะ ยกตัวอย่างเช่นคนเหล่านี้ อาจจะอยู่ในสถานะเหล่านี้ได้”

1. แรงงานข้ามชาติ 2. หลบหนีเข้าเมือง 3. การค้ามนุษย์ และ 4. ในฐานะผู้ลี้ภัย การให้สถานะของคนกลุ่มนี้มันมีผลต่อชีวิตของเขา คุณจะให้สถานะอะไรกับเขา หากคุณหลบหนีเข้าเมืองเขาก็จะส่งคุณกลับประเทศต้นทาง หากคุณเป็นแรงงานข้ามชาติ กฎหมายแรงงานมันก็มีอยู่และก็ต้องกลับไปดูกฎหมายแรงงานข้ามชาติ เหลือการค้ามนุษย์ก็มี กฎหมายเหลือการค้ามนุษย์ ซึ่งคุณจะต้องดูแลสิทธิเขาเมื่อเขาถูกละเมิด ส่วนผู้ลี้ภัยคุณก็จะส่งคนเหล่านี้สู่ประเทศต้นทางไม่ได้ เราต้องดูแลเขาและจะต้องใช้กฎหมายของผู้ลี้ภัย ในการกลั่นกรอง คนกลุ่มนี้และการแบ่งสถานะคนกลุ่มนี้มีผลกับชีวิตของเขาทั้งสิ้น อย่างเช่น ตอนนี้ผู้หลบหนีเข้าเมืองอยู่ในห้องกัก ส่วนคนที่โดนเรื่องการค้ามนุษย์อยู่ในสถานคุ้มครองเหลือการค้ามนุษย์เขาก็จะมีอาณาบริเวณสบาย อาหารการกินก็สบาย บางทีมาเรือลำเดียวกัน เพราะฉะนั้นการแบ่งสถานะต้องเป๊ะสถานะก็เปลี่ยน”

สำหรับทางออกที่ควรจะเป็นต่อไปของรัฐบาลไทยนั้น

“ตอนนี้เราทำอะไรไม่ได้เพราะตอนนี้มันอยู่ในระดับนโยบาย อย่างผู้หญิงและเด็กที่ส่งไปตุรกีนี้ก็ในระดับนโยบาย และที่ส่งไปจีนที่เป็นชาวดังนั้นก็ระดับนโยบาย ซึ่งเขาให้เหตุผลว่าคนเหล่านี้มีคิตีและคนกลุ่มนี้มีสัญชาติจีน และผมถามว่าแล้วคนที่ส่งไปตุรกีสัญชาติอะไร ซึ่งบางทีก็เป็นสามภรรยากันเป็นคนละสัญชาติเหวอ เป็นเหตุผลที่ฟังไม่ขึ้น จะมีคิตีหรือไม่เราไม่รู้แต่ผมอยากเห็นความยุติธรรม ไม่ใช่ว่าคนนี้มีคิตีและการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนั้นมันเพียงพอแล้วหรือที่มีคนมาบอกว่าคนนี่คือคนร้ายแค่นี้

พอแล้วหรือ เราไม่ต้องการให้เขาเอาหลักฐานมายืนยันหรือ หรือให้องค์กรกลางไปดูว่า คนนี้มีหมายจับอยู่นะ เพื่อจะได้เกิดความยุติธรรมแก่พวกเขาหรือบางทีอยู่มาวันหนึ่งมีคนมาบอกว่าคนอยู่ในห้องขังทั้งหมด เป็นผู้ร้ายคุณต้องส่งมาให้ผม ตอนนี้เป็นอยู่คือลักษณะนั้น พอจีนบอกว่าคนนี่คือคนร้ายไหนละหลักฐานที่คุณจะต้องตอบสังคม”

บทเรียนความรุนแรงไร้พรมแดนของผู้อพยพลี้ภัยข้ามชาติ

ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมโลกที่ทำให้ความเคลื่อนไหวของกลุ่มคนต่างๆ เป็นไปอย่างไร้พรมแดนในเวลาอันสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มคนที่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพและไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคมจนต้องมีการต่อต้านอำนาจรัฐหรือแสวงหาอนาคตใหม่ในดินแดนอื่นๆ จนส่งผลกระทบและความขัดแย้งจนอาจนำไปสู่ความรุนแรงข้ามชาติ (ดังกรณีศึกษาชาวอุยกูร์จากซินเจียง ประเทศจีน หรือกรณีชาวโรฮิงญาในประเทศพม่า) นั้น กำลังเป็นประเด็นความมั่นคงที่แหลมคมยิ่งขึ้นในภูมิภาคอาเซียนและเอเชียโดยรวม ประเทศต่างๆ จำเป็นต้องมีการพูดคุยเพื่อเข้าใจพลวัตของปัญหา และหามาตรการอันเหมาะสมร่วมกันในการรับมือกับปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง ด้วยเครื่องมือใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการปรับปรุงกฎหมายระหว่างประเทศ และมาตรการการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ความซับซ้อนของปัญหาผู้อพยพข้ามชาติในปัจจุบันจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอย่างจริงจังต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงการต่างประเทศ. 2558 ก. “ข่าวสารนิเทศ: กรณีการส่งกลับผู้ลี้ภัยเข้าเมืองชาวมุสลิมที่อ้างว่าเป็นชาวตุรกี (ชาวอุยกูร์).” *กระทรวงการต่างประเทศ*. เข้าถึงเมื่อ 30 ตุลาคม 2559. <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/58151>

กระทรวงการต่างประเทศ. 2558 ข. “ข่าวสารนิเทศ: เหตุระเบิดที่แยกราชประสงค์ เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2558 (ฉบับที่ 2).” *กระทรวงการต่างประเทศ*. เข้าถึงเมื่อ 30 ตุลาคม 2559. <http://www.mfa.go.th/main/th/media-center/14/5920>

สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงอังการา. 2558. “ขอให้คนไทยในตุรกีเพิ่มความระมัดระวังตัว.” *สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงอังการา*. เข้าถึงเมื่อ 30 ตุลาคม 2559. URL: <http://thaiembassyturkey.com/th/news-3/338>

ภาษาอังกฤษ

Austrian Red Cross. 2016. “*China: Situation of Uyghurs*.” Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation.

Bovingdon, Gardner. 2010. *The Uyghurs: Strangers in Their Own Land*. New York: Columbia University Press.

Campbell, Charlie. 2017. “Pipelines, and Geopolitics: China’s New Silk Road Is a Challenge for Washington.” *Time*, Accessed October 23, 2017. URL: <http://time.com/4992103/china-silk-road-belt-xi-jinping-khorgos-kazakhstan-infrastructure/>

Gladney, Dru. 2004. *Dislocating China: Reflections on Muslims, Minorities, and Other Subaltern Subjects*. Chicago: The University of Chicago Press.

Gladney, Dru. 2008 “Islam and Modernity in China: Secularization or Separatism?” In *Chinese Religiosities: Afflictions of Modernity and State Formation*, edited by Mayfair Yang, California: University of California Press.

Howell, Anthony and C. Cindy Fan. 2011. “Migration and Inequality in Xinjiang: A Survey of Han and Uyghur Migrants in Urumqi.” *Eurasian Geography and Economics* 52 (1): 119–139.

Jack Chen. 1977. *The Sinkiang Story*. New York: Macmillan Publishing.

Lefevre, Amy Sawitta and Yesim Dikmen. 2015. “Thai PM defends decision to send Uighurs back to China.” *Reuters*, Accessed 29 July 2016. <https://www.reuters.com/article/us-thailand-uighurs-turkey/thai-pm-defends-decision-to-send-uighurs-back-to-china-idUSKCN0PJ18620150709>

Legerton, Colin and Jacob Rawson. 2009. *Invisible China: a Journey through Ethnic Borderlands*. Chicago: Chicago Review Press.

Lipman, Jonathan. 2009. “Jonathan Lipman on Ethnic Tension in China.” *Mount Holyoke College*, Accessed 2 August 2016. <https://www.mtholyoke.edu/media/jonathan-lipman-ethnic-tension-china-0>

Potter, Robert. 2015. “Why Thailand Returned the Uyghurs.” *The*

Diplomat, Accessed 2 August 2016. <http://thediplomat.com/2015/08/what-thailand-returned-the-uyghurs/>

Holdstock, Nick. 2014. "Islam and Instability in China's Xinjiang." *Norwegian Peacebuilding Resource Centre Report*.

Irwin, Peter. 2017. *2016 Human Rights Situation in East Turkestan*. The World Uyghur Congress.

Schichor, Yitzhak. 2009. *Ethno-Diplomacy: The Uyghur Hitch in Sino-Turkish Relation*. Honolulu: Policy Study, East-West Center.

Starr, S. Frederick. ed. 2004. *Xinjiang: China's Muslim Borderland*. New York: Central Asia Caucasus Institute.

Yu-Wen Chen. 2010. "Who Made Uyghurs Visible in the International Arena?: A Hyperlink Analysis." *Global Migration and Transnational Politics Working Paper Number 12*. June 2010. George Mason University.

Yu-Wen Chen. 2012. "A Network Approach to the Study of the World Uyghur Congress' Global Outreach: A Methodological Note." *Journal of Chinese Political Science* 17 (1): 77-88.

Xiaogang Wu and Xi Song. 2013. "Ethnicity, Migration, and Social Stratification in China: Evidence from Xinjiang Uyghur Autonomous Region." *Population Studies Center Research Report No. 13-810*. November 2013. Institute for Social Research, University of Michigan.

Wickenkamp, Carol. 2014. "Uyghurs 'Caged' by Internet Restrictions, Charges Report." *The Epoch Times*. Accessed June 16, 2014. https://www.theepochtimes.com/uhygurs-caged-by-internet-restrictions-charges-report_740885.html

World Uyghur Congress. 2014. *2014 Report on Human Rights Violations in East Turkistan*. World Uyghur Congress.

Zenn, Jacob. 2014. "Undocumented Uyghur Migrants Find New Route to Southeast Asia." *China Brief* 14 (17): 8-11.